

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 35 (3491) ●

● ЧАЦВЕР, 15 ВЕРАСНЯ, 2016

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Слова роднае — яднае
Дзень беларускага пісьменства сёлета святкавалі і беларусы Самары **Стар. 2**

Пісьмо ў прасторы і часе
Нататкі з нагоды перавыдання рамана Андрэя Мрая “Запіскі Самсона Самасуя” ў Мінску **Стар. 3**

Сваім ходам у Парыж
Аляксандр Аўдзевіч з беларускага горада Ліда за два месяцы праехаў па дзесяці краінах Еўропы на хэнд-байку — ровары, што рухаецца сілаю рук **Стар. 4**

ПРЫЯРЫТЭТЫ

З усяго свету — на савет

У Міністэрстве замежных спраў прайшоў II Кансультатыўны савет па справах беларусаў замежжа

Кацярына Мядзведская

Гэта — своеасаблівае веча дыяспары. Супляменнікі расказвалі, якімі клопатамі жывуць іх суполкі, разам абмяркоўвалі планы на будучыню. Сёлета ў пасяджэнні паўдзельнічала 33 прадстаўнікі беларускай дыяспары з 20 краін. Былі госці з Германіі ды Польшчы, Казахстана і Украіны, Малдовы і Расіі, Літвы і Латвіі, Эстоніі ды ЗША, а таксама Чэхіі, Францыі, Італіі, Іспаніі ды іншых краін. Ведаю, кожнае пасяджэнне КС для супляменнікаў — значная падзея. Чакаюць, рыхтуюцца, складаюць пытанні. Прадумваюць тэзісы выступленняў. Неяк у рэдакцыю віцэ-прэзідэнт Міжнароднага культурнага цэнтра “Садружнасць” з Рыма Ніна Пашчанка пісала: “На Кансультатыўным савеце збіраюся агучыць некалькі пытанняў: пра адкрыццё беларускага цэнтра ў Рыме, мерапрыемствы да 500-годдзя з Дня нараджэння Ф. Скарыны, што пройдуць у Італіі. Ёсць прапановы супрацоўніцтва для міністэрстваў адукацыі, спорту, культуры...” А ў нядаўнім інтэрв’ю намеснік старшыні БГКТ у Польшчы Базыль Сегень казаў мне: будзе гаварыць пра вяртанне квоты для паступлення маладых беларусаў Польшчы ў беларускія вуні. Кіраўнік ансамбля “Світанак” з літоўскага Вісагінаса Сяргей Шабадалаў згадваў пра былую традыцыю адпачынку дзяцей беларусаў замежжа ў айчынных летніках. Таксама ж вельмі надзённае пытанне!

Беларусы з розных краін свету сабраліся ў Міністэрстве замежных спраў

Пачалося пасяджэнне ў МЗС лірычна... З кветак, якія старшыня Кансультатыўнага савета, Міністр замежных спраў Уладзімір Макей уручыў старшыні суполкі “Сябры” з эстонскай Нарвы Людміле Аннус — павіншаваў такім чынам актывістку беларускага руху з юбілеем. Пасля Уладзімір Уладзіміравіч казаў пра важнае: “Станоўчым вынікам работы МЗС за мінулы год стала прыняцце Урадам Беларусі падпраграмы “Беларусы ў свеце” Дзяржаўнай

праграмы “Культура Беларусі” на 2016—2020 гады. Дзякуючы гэтаму мы ўпершыню маем магчымасць аказваць фінансавую падтрымку правядзенню мерапрыемстваў арганізацыямі суайчыннікаў за мяжой. Так, ужо былі падтрыманы дзве імпрэзы, у Аргенціне і Эстоніі, якія праводзіліся сумесна з беларускімі пасольствамі ў гэтых краінах”.

Казаў глава МЗС і пра ўдзел прадстаўнікоў беларускай дыяспары ў пятым Усебеларускім народ-

ным сходзе, што стала знакавай падзеяй ва ўмацаванні стасункаў з супляменнікамі. А на заключным этапе рэспубліканскай алімпіяды па беларускай мове і літаратуры свае веды прадэманстравалі вучні вільнюскай Беларускай гімназіі імя Ф. Скарыны. Некаторыя з беларусаў замежжа навучаліся ў Міжнароднай летняй школе беларусістыкі, якая праводзілася ў Рэспубліканскім інстытутам вышэйшай школы ў Мінску. **→ Стар. 2**

ВЕСТКІ

Першыя вынікі

У Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу дэпутатаў-жанчын стала больш

У выніку выбараў, якія прайшлі ў Беларусі 11 верасня, у парламент абрана 38 жанчын. Пра гэта на прэс-канферэнцыі казала старшыня Цэнтральнай камісіі Беларусі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў Лідзія Ярмошына. Такім чынам, прадстаўніцтва жанчын у парламенце ўзмоцнена: іх удзельная вага ў Палаце прадстаўнікоў шостага склікання дасягае 34 працэнтаў. Усяго ж колькасць жанчын-парламентарыяў павялічылася на 9 чалавек у параўнанні з абранымі чатыры гады таму.

Па Мінску, напрыклад, дэпутатам стала спявачка Ірына Дарафеева. У новым складзе парламента ёсць і прадстаўніцы, якія называюць сябе апазіцыйнымі: навуковая супрацоўніца Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа з Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі Алена Анісім (яна ж намесніца старшыні Таварыства беларускай мовы імя Францыска Скарыны) ды сябар Аб’яднанай грамадзянскай партыі, малады палітык Ганна Канапацкая.

Лідзія Ярмошына паведаміла таксама, што ў Палату прадстаўнікоў паўторна абраныя 28 дэпутатаў парламента адыходзячага склікання. Сярод іншых — спікер Уладзімір Андрэйчанка, які вылучаўся ад Віцебскай вобласці. Зноў сталі дэпутатамі спартсмен Вадзім Дзевятоўскі, доктар Дзмітрый Шаўцоў, кандыдат эканамічных навук Валерый Барадзена.

Сярод асаблівасцяў сёлета парламенцкай кампаніі Лідзія Ярмошына назвала адсутнасць безальтэрнатыўных акругоў, а таксама тое, што на заканадаўчым узроўні быў выключаны другі тур выбараў.

СВЯТА

Як ажывае класіка

Алена Стэльмах

Творчы дзіцячы конкурс “Жывая класіка” заўсёды ярка ўпрыгожвае Дзень беларускага пісьменства, які па традыцыі праходзіць у Беларусі на пачатку верасня

У творчым конкурсе ўдзельнічаюць школьнікі, якія не проста любяць мастацкае слова, але і ўмеюць па-майстэрску выканаць лепшыя творы беларускай і сусветнай літаратуры. Сёлета ж адна з галоўных пляцовак свята прымала школьнікаў Гомельшчыны. Улетку

яны репеціравалі выразнае чытанне верша ці ўрыўка з апавядання, рыхтавалі касцюмы, майстравалі дэкарацыі... Словам, то было не аматарства: ішоў цікавы творчы працэс, падобны да клопатаў сапраўдных майстроў сцэны.

І вось — 3 верасня ў Рагачове. Перад глядачамі паўсталі вобразы сімвалічныя: як для беларускай літаратуры, так і яе нацыянальнага адраджэння. Вельмі сучасна, і ў той жа час зводгуллемнінула прагучаў верш сёлета юбіляркі Алаізы Пашкевіч (Цёткі) “Скрыпка” — яго чытала Елізавета Кошман з гімназіі

горада Калінкавічы. А верш Янкі Купалы “Аўтарцы “Скрыпкі беларускай” гучна, з любоўю да Бацькаўшчыны, з вераю ў зорны шлях яе прадстаўляў Ягор Мельнікаў з Побалаўскай сярэдняй школы Рагачоўскага раёна. Сваё запрашэнне на гасціннае Палессе выказала вучаніца Лельчыцкай раённай гімназіі Валерыя Паўлава: словамі Яўгеніі Янішчыц “Прыедзь у край мой ціхі...” Далей пад апладысменты глядачоў гучалі грамадзянскія, патрыятычныя, сацыяльныя, лірычныя творы. Кожны ўдзельнік “Жывой класікі” ствараў адметны вобраз беларуса — праз

Мележаўскія героі Васіль ды Ганна

тыя каштоўнасці, якімі жыве народ. Гэта і хлопчык, што просіць у кнігарні маму набыць кнігу пра Беларусь... Гэта і Францыск Скарына,

які праз стагоддзі прабівае дарогу кнізе. І дзяўчынка, якая славіць бохан духмянага хлеба...

→ Стар. 4

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Слова роднае — яднае

Дзень беларускага пісьменства сёлета святкавалі і беларусы Самары

Мікалай Бойка

Жыхарам і гасцям Самары запомніцца выстава беларускай літаратуры, якая напярэдадні Дня ведаў была ўрачыста адкрыта ў абласным Доме дружбы народаў. Цэлы месяц у горадзе над Волгай можна будзе знаёміцца з яе цікавымі экспанатамі. Ірына Глуская, прэзідэнт Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў і выхадцаў з Беларусі "Руска-Беларускае Братэрства 2000", на ўрачыстасці падкрэсліла: Дзень беларускага пісьменства ўжо стаў вялікім нацыянальным святам, значнай падзеяй культурнага жыцця не толькі ў Беларусі, але і ва ўсіх рэгіёнах Расіі, дзе жывуць нашы супляменнікі.

Між тым варта зазначыць: далёка не выпадкова і тое, што Дзень беларускага пісьменства праводзіцца (ужо больш за дваццаць разоў!) у першыя дні новага навучальнага года. Бо адукцыя, а таксама СМІ ды культура, як вядома, спрыяюць развіццю грамадства, у тым ліку інтэлектуальнай эліты нацыі, а значыць, станоўча ўплываюць на сучаснасць і будучыню краіны. У гэты дзень мы аддаем даніну павагі продкам, якія стварылі фундамент беларускай адукацыі, пісьменства. Ды і сама Беларуская дзяржаўнасць без такога ґрунту ніколі не магла б стаць яваю. Святкаванне Дня беларускага пісьменства — гэта сведчанне моцнай спалучанасці беларускага друкаванага слова з гісторыяй беларускага народа. Пад час свята мы асэнсоўваем і саміх сябе, па-новаму бачым велічны гістарычны шлях Беларусі.

ІРЫНА ГЛУСКАЯ

Вакальны ансамбль "Каданс" на свяце ў Самары

Святочныя імпрэзы, прысвечаныя Дню беларускага пісьменства, беларусы Самары правялі 4 верасня і ў плыні ІІІ Дабрачыннага фестывалю "Добрая Самара" — тое адбывалася ў парку імя Юрыя Гагарына. На беларускай пляцоўцы жыхары вобласці, госці гарталі друкаваныя навінкі беларускіх выдавецтваў, газеты і часопісы з Беларусі, выданні Саюзнай дзяржавы. Ужо традыцыйна прэзентаваўся грамадска-папулярны і літаратурна-мастацкі часопіс "Адзінства"/"Единство") САГА "Руска-Беларускае Братэрства 2000". Быў на стэндах і штотыднёвік "Голас Радзімы", які Ірына Глуская не без гонару называе надзейным беларускім інфармацыйным партнёрам суполкі.

На святочнай фестывальнай пляцоўцы ў чарговы раз выступіў вакальны гурт "Каданс": гэта шматразовы лаўрэат міжнародных і ўсерасійскіх фестывалю-конкурсаў. Спявачкі падарылі гасцям гадзінную канцэртную праграму. Ну а песні ў выкананні ансамбля "Каданс" заўсёды саграваюць душу, хвалюць пярвасцю, нараджаюць у слухачоў добрыя пачуцці. Прыхільнікі самабытнай беларускай культуры

атрымалі ад сустрэчы з таленавітымі артысткамі мора станоўчых эмоцый. А з іх песень, заўважана, публіка найбольш цёпла прымае "Гармонік грае", "Вёсачка мая", "З-пад шэрага камушыка", "Лявоніха", "Бульбачка"...

Дарэчы, другому хлебу Беларусі — бульбе — на пляцоўцы самарскіх беларусаў прысвечаліся віктарына, загадка, дзіцячыя гульні. Быў яшчэ і кухарскі майстар-клас па стравах нацыянальнай беларускай кухні — яго праводзіла, да здзіўлення публікі, Ірана Шаміева, прадстаўніца азербайджанскай дыяспары, у якой вельмі добрыя і цёплыя стасункі з самарскімі беларусамі. "Раз, два, тры, чатыры, пяць, Будзем Бульбінку вітаць./ Бульбу ўсе ж у нас шануюць./ Стравы розныя гатуюць", — весела запрашалі беларусы ды іх сябры гасцей фестывалю на экспрэс-курсы па гатаванні смачных страў з бульбы. А якія стравы, гучала першае пытанне, можна з яе прыгатаваць? Жадаючых адказаць на яго было шмат, як і пакаштаваць прыгатаваны спецыяльна для дэгустацыі духмяныя стравы: бульбяную бабку, драпікі, смажанікі, драпікі з грыбамі, калдуны. А была ж яшчэ бульба, запечаная з кабачкамі,

ІРЫНА ГЛУСКАЯ

Георгій Курмакоў вітае гасцей

зразы бульбяныя з грыбамі, піражкі бульбяныя з капустай і мясам і, вядома ж, бульба тушаная з грыбамі ды салам... Некаторыя каштавальшчыкі пасля дэгустацыі запісвалі рэцэпты, а некаторыя дзяліліся сваімі навыкамі па гатаванні страў з бульбы. "Мы нават не чакалі, што ў Самары столькі прыхільнікаў беларускай кухні!" — дзялілася ўражаннямі Юлія Цяплянская, кіраўніца моладзевага аддзялення суполкі.

Дзень беларускага пісьменства для актыву суполкі "Руска-Беларускае Братэрства 2000" завяршыўся прагулкай па Самарскай Набярэжнай. Дзяліліся ўражаннямі ад свята, ды заадно заглядвалі ў будучыню. Бо пройдзе ў бліжэйшы час Дзень дружбы народаў, прысвечаны 15-годдзю Дома дружбы народаў Самарскай вобласці, а таксама і ўрачыстыя, святочныя мерапрыемствы, прысвечаныя 430-годдзю Самары. Ірына Глуская запэўніла: беларуская культура на іх будзе прадстаўлена як мае быць.

ВЕСТКІ

Высокі рэйтынг

Карына Аляксандрава

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт заняў 354 месца ў рэйтынгу ўніверсітэтаў свету QS World University Rankings

Раней гэтая навучальная ўстанова двойчы ўваходзіла ў топ-500 лепшых універсітэтаў свету, займаючы ў 2015-м пазіцыю з 421-й па 430-ю, у 2014-м — з 491-й па 500-ю. У абноўлены рэйтынг зноў трапіў і Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт. Яго пазіцыя — 701+.

Між тым самы высокі радок у пачэсным спісе сярод расійскіх удзельнікаў займае Маскоўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя М. В. Ламаносава: 108 пазіцыя. На 258 месцы знаходзіцца Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны ўніверсітэт, а на 291 — Новасібірскі дзяржаўны ўніверсітэт.

Традыцыйна лідзіруюць у абноўленым рэйтынгу амерыканскія вуну: на першым месцы Масачусецкі тэхналагічны інстытут, на другім — Стэнфардскі ўніверсітэт, замыкае тройку Гарвардскі ўніверсітэт.

Як адзначылі ў Белдзяржуніверсітэце, удзел у міжнародных рэйтынгах з'яўляецца адным з кірункаў развіцця навучальнай установы. Гэта, напрыклад, дазваляе ўключыць універсітэт у міжнародную адукацыйную прастору, узгадніць адукацыйныя і навукова-даследчыя працэсы з міжнароднымі правіламі ды стандартамі ў сферы адукацыі.

Дарэчы, рэйтынг QS ґрунтуецца на аналізе дадзеных аб вышэйшай навучальнай установе і апытаннях незалежных экспертаў. Спецыялісты ацэньваюць такія паказчыкі, як вынікі апытання экспертаў (акадэмічная рэпутацыя), вынікі апытання працадаўцаў, індэкс цытавання навуковых прац за апошнія пяць год, суаднесены колькасці выкладчыкаў і студэнтаў, а таксама колькасць замежных навучэнцаў і выкладчыкаў.

ПРЫЯРЫТЭТЫ

З усяго свету — на савет

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Яшчэ навіна, пра якую і мы пісалі: у адной са школ у амерыканскім горадзе Сакрамэнта быў адкрыты клас беларускай мовы і літаратуры. "Аказалася, там знаходзіцца даволі ўплывова беларуская дыяспара, і ёсць энтузіясты, якія згадзіліся арганізаваць такія класы. Я лічу гэта вельмі пазітыўным момантам," — адзначыў Уладзімір Макей. Пры дапамозе МЗС Беларусі вырашаюцца і некаторыя фінансавыя пытанні. Так, дзякуючы сумеснай рабоце Пасольства Беларусі ў Літве і Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы была выдзелена спонсарская дапамога ад літоўскіх кампаній для Згуртавання на 2015 і 2016 гады. А мэрыяй Клайпеды для суполкі "Крыніца" перададзена ў карыстанне асобнае памішканне, прычым на бязвыплатных умовах. Падзякаваў Уладзімір Макей тым выхадцам з Беларусі, хто садзейнічае арганізацыі паставак прадукцыі беларускай вытворчасці

за мяжу. Такой супрацы надаецца асабліва ўвага. Сёлета прадстаўнікі дыяспары былі на 13-м Міжнародным Гомельскім эканамічным форуме і выставе-кірмашы "Вясна ў Гомелі". "Мы плануем працягваць і пашыраць практыку запрашэння беларускіх бізнесменаў з-за мяжы для ўдзелу ў разнастайных эканамічных форумах і кірмашах, якія праводзяцца ў краіне," — паабяцаў Міністр.

Цікавая прапанова прагучала і аб стварэнні ў Мінску "Беларускага дома" — своеасаблівага культурнага цэнтру, з музеем беларускага замежжа, месцам для арганізацый, якія займаюцца развіццём супрацоўніцтва як з беларусамі замежжа, так і з разнастайнымі таварыствамі дружбы, арганізацыямі замежных студэнтаў, якія навукаліся ў Беларусі. Марыца і пра залы для правядзення канцэртаў, літаратурна-мастацкіх сустрэч, з'ездаў, канферэнцый... Уладзімір Макей папрасіў прадстаўнікоў бізнесу і беларускія суполкі разгледзець

Удзельнікі ІІ Кансультацыйнага савета: фота на памяць

магчымасць фінансавага ўдзелу ў рэалізацыі такога праекта.

Казаву Міністр і аб правядзенні ў наступным годзе 7-га З'езда беларусаў свету, арганізатарам якога традыцыйна выступае грамадскае аб'яднанне "Бацькаўшчына". "Падрыхтоўка і правядзенне гэтага мерапрыемства стане адным з галоўным кірункаў работы ў наступным годзе, — адзначыў Уладзімір Макей. — Я сустракаўся з кіраўнікамі арганізацыі, абмяркоўвалі канцэпцыю падрыхтоўкі і правядзення з'езда". А для таго, каб пра беларусаў замежжа больш даведваліся жыхары Беларусі, Уладзімір Макей запрасіў

супляменнікаў часцей бываць на Радзіме, прывозіць з сабой творчыя калектывы, удзельнічаць у фэстах, святах, якіх штогод нямае праходзіць у краіне. Напрыклад, на свяце Дзень беларускага пісьменства-2017 у Полацку на асобным стэндзе можна прадставіць кніжныя навінкі ад беларускіх паэтаў і празаікаў замежжа.

Дарэчы, правядзенне ІІ Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа не абмежавалася адным пасяджэннем. Госці пабывалі ў Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, на цудоўным канцэрце ля Палаца спорту, прысвечаным Дню горада Мінска,

святочным феерверку, на экскурсіі ў Дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, наведалі сталіцу Дня пісьменства — горад Рагачоў Гомельскай вобласці.

Адрасу пасля заканчэння вечы дыяспары ў сацсетцы Фэйсбук з'явілася старонка "Беларусы свету". Стварыла яе ўдзельніца КС, якая прадстаўляе беларускую суполку ў Кыргызі "Світанак", спявачка Юлія Руцкая. Уваход у новую віртуальную супольнасць вольны. Змест жа, спадзяецца яе "мадэратар", будзе насычаным і карысным.

Працяг тэмы чытайце ў наступным нумары газеты "ГР".

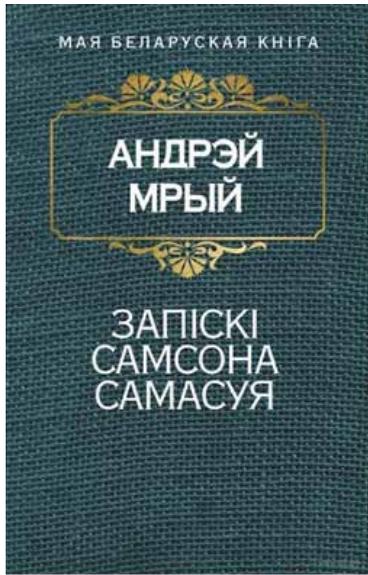
ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Пісьмо ў прасторы і часе

Нататкі з нагоды перавыдання рамана Андрэя Мрыя “Запіскі Самсона Самасуя” ў Мінску

Кажуць, калі майстар-ганчар працуе над сваім гладышом ці міскаю, то ягоныя рукі пакідаюць на гліне сляды. Атрымліваецца своеасаблівае пісьмо ў прасторы і часе. Як пасланне нашчадкам. Такое чарадзейства ў нечым падобнае на запіс грампласцінкі... На матэрыяле быццам застаецца часцінка душы творцы, а можа й галасы з наваколля. Некаторыя спецыялісты, чула, Кажуць пра магчымасць у будучыні твора “запісы” прачытаць. Безумоўна, і на творах пісьменнікаў заўсёды ёсць адбітак іх думак, душы. Таму і ў словах бацькавых твораў, напісаных яшчэ да майго нараджэння, заўсёды спрабую адчуць, выслухаць не толькі сэнсы, вобразы. Хочацца ўспрыняць нешта, пакінутае ім “паміж радкоў”. А калі паглыбіцца ў мелодыку мовы, гукавую плынь апаведу, то прыадкрываецца і штосьці большае, чым літаратурны твор...

Мы так мала пабылі ў гэтым свеце разам... Я нарадзілася перад Новым 1940 годам. А бацька ўжо летам 40-га зноў быў арыштаваны, асуджаны на 5 гадоў лагераў. Нас разлучылі назаўсёды: у кастрычніку мы з мамай і братам Юрам былі высланы з Мурманскай вобласці, маючы 24 гадзіны на зборы. Потым — вайна... Бацькі не стала, як пазней даведаліся, 8 кастрычніка 1943-га. (Больш падрабязна пра тое Наталля Андрэеўна Прушынская, літаратуразнаўца з Петраздаводска, пісала ў сваім артыкуле “Белыя ночы, доўгія дні...”, падрыхтаваным да 120-х угодкаў пісьменніка Андрэя Мрыя. — ГР, 03.10.2013. — **Рэд.**) Цяжка нават і ўявіць, што перажыла ў выніку мая мама, наша сям’я. Толькі на адзінаццатым годзе жыцця я даведалася: бацька мой быў пісьменнікам. Ды і тады яшчэ нічога не падазравала ні пра ягоную траге-

дыю, ні пра масавыя рэпрэсіі — трагедыю мільёнаў сем’яў з неабдымных прастораў усяго СССР. Неўзабаве тады ж, на пачатку 50-х, упершыню пачула я і назву няскончанага рамана Андрэя Мрыя: “Прожигатель жизни, или Записки Самсона Самосуя”. Назву твора па-руску агучыў мне дзядзька, мамін брат Іван Андрэевіч Зыкаў, нічога не сказаўшы, вядома, пра тое, што раман знаходзіцца пад забаронаю. Цяпер я разумю: ён, святар па адукацыі, на той час дэкан прыродазнаўча-геаграфічнага факультэта Гомельскага педінстытута, быў вельмі асцярожны, калі паведамляў дзіцяці небяспечную, і ў той жа час вельмі патрэбную мне інфармацыю.

Падвойная назва запала ў маю сьвядомасць. Ужо дарослай, у 1965-м, будучы ў Маскве, я, нарэшце, змагла прачытаць раман — у часопісе “Узвышша” з 20-х гадоў. Да майго здзіўлення, у часопіснай назве яго быў толькі адзін з двух знаёмых мне кампанентаў: “Запіскі ...”. Пэўна, першы, вядомы нашым старэйшым, быў задуманы аўтарам, Андрэем Мрыем, і

Наталля Прушынская з дачкою Аннай у Мінску. 2014 г.

зберагаўся, разам з другім кампанентам, для кніжнага выдання рамана.

У канцы 80-х забарона з літаратурнай спадчыны Андрэя Мрыя была знята, раман вернуты чытачу. Ужо ў 1990 годзе кінарэжысёр Уладзімір Арлоў паводле рамана зняў кінафільм. Нібы адгадаўшы аўтарскую задуму, рэжысёр даў фільму падвойную назву: “Пратарчака жыцця, або Запіскі Самсона Самасуя”. У якасці першага кампанента назвы рэжысёр выкарыстаў загаловак апошняй, IX главы другога скрутка рамана, у якой распавядаецца пра тое, як Самасуй ды іншыя культработнікі-шаплялёўцы ставілі п’есу пад назвай “Пратарчака жыцця”. З тэксту вынікае, што была яна пра жыццё старажытных людзей, паўапанутых у звярыныя шкуры, якія паказваюць скокі “першабытнай захапляючай тармасухі”. Акцёры, якія ігралі п’есу, і самі патрапілі ў “пратарчаку”: мяркую, слова гэтае азначае ступар, яму, чорную дзірку... І тым самым выклікалі гнеў шакаванай публікі, у тым ліку і сакратара райкама.

На вялікі жаль, твор аўтара не быў адэкватна, хоць бы з нейкаю доляй

гумару ўспрыняты тагачасным грамадствам. У лісце да Сталіна Андрэй Мрый наракае: людзі, якія аглявалі яго раман агульнымі фразамі ды амаль вулічнай лаянкай, нават не паспрабавалі даць сур’ёзны крытычны аналіз зместу і формы твора (Ліст Сталіну, напісаны зняволеным пісьменнікам і перададзены сваякам, у сілу жыццёвых абставінаў не быў дасланы адрасату, аднак з’явіўся ў іх і быў апублікаваны. Падаецца ён і ў канцы новага выдання рамана. — **Рэд.**) Цяпер ужо няма зраблена ў гэтым кірунку: раман характарызуецца, напрыклад, як “твор іскрысты, парадасальна-нечаканы, да авантурнасці зямальны...” Такую ацэнку яму даў літаратуразнаўца Яўген Лецка ў прадмове “Празарліваецца мастак” да выдання “А. Мрый. Творы” (Мінск, 1993). А Пятро Васючэнка ў артыкуле “Трагедыя пісьменнікага лёсу: Творчая постаць Андрэя Мрыя” (5-ы нумар часопіса “Полымя” за 2000 год) звяртае ўвагу на цікавы прыём саштурхоўвання жывой размоўнай гаворкі з палітычным жаргонам. Разгледзіліся таксама іншыя мастацкія сродкі Андрэя Мрыя.

Андрэй Мрый

Раман па форме — гэта запіскі таго прапыраўлівага хлопца-недаўчкі, сялянскага паходжання, гультаяватага. Ён кумекае, як пры новай уладзе хутчэй зрабіць кар’еру, ды заадно распавядае пра тагачаснае жыццё, пра свае праколы, хібы і выхадкі — можна сказаць, пра марную трату жыцця. Сам герой так тлумачыць змест “Запісак ...”: “У іх я буду гаварыць аб дробязях свайго жыцця: як я з бацькам пасварыўся, як паехаў я шукаць свайго шчасця, як хацеў там пашырыць сваё фізічнае я і як з гэтага нічога ня вышла”. А назва рамана, мяркую, і на самай справе была задумана як падвойная. Падобныя назвы часта сустракаюцца ў сусветнай класіцы, рускім пісьменстве XVI-XIX стагоддзяў, уключаючы жыццёвую і Евангелічную літаратуру. Такім чынам змест твора прадстаўляецца чытачу больш поўна, гэта дапамагае ўдакладніць, патлумачыць або нават пераасэнсаваць яго. Такая форма назвы была блізкаю Андрэю Шашалевічу, які выбраў сабе літаратурны псеўданім Андрэй Мрый. Як вядома, да рэвалюцыі ён рыхтаваўся стаць святаром.

Звернем яшчэ ўвагу: ёсць “Першы скрутак” і “Другі скрутак”. Дзве кампазіцыйныя часткі рамана, якія да нас дайшлі, нібы апануты ў старажытную кніжную форму скруткаў. І гэта своеасаблівая стылізацыя пад стан пачатку, першатварэння. Яго, магчыма, адчуваў Андрэй Мрый як мастак маладой дзяржавы, новага савецкага свету, які толькі што ўтварыўся-нараджаўся.

Наталля Прушынская, дачка Андрэя Мрыя (Шашалевіча), г. Петраздаводск, Расія

КНІЖНАЯ ПАЛІЦА

Лепшыя творы ў даступным фармаце

Іван Ждановіч

У новай кніжнай серыі “Мая беларуская кніга” выдаецца тое, што прайшло выпрабаванне часам

Пра тое, што летась у Мінску, у выдавецтва “Попурри” ў новай серыі “Мая беларуская кніга”, перавыдадзены раман Андрэя Мрыя “Запіскі Самсона Самасуя”, напісала літаглядальніца газеты “Советская Белоруссия” Людміла Рублеўская. У яе невялічкім, але ёмкім тэксце “Смех и горечь страниц”, напісаным па-беларуску, чытаем: “Раман Мрыя параўноўваюць з сатырамі Рабле і Свіфта, а па смеласці гэта як “Майстар і Маргарыта” — бязлітасная, бліскучая сатыра на забюракратызаванае грамадства 1920-х, якое намагалася ператварыць людзей у ідэалагічныя шрубчыкі”. І на заканчэнне: “Феерычны апавед с надзвычай сакаўной мовай. Чытайце, смеіцеся і памятайце, што аўтар заплаціў смерцю за права вольнага смеху: ён быў арыштаваны, асланы ў лагера, памёр, вяртаючыся адтуль... У канцы кнігі прыведзенае пасланне Андрэя Мрыя Сталіну — безнадзейная спроба дабіцца справядлівасці”.

Дачка пісьменніка Наталля Прушынская, якой мы ў Петраздаводск па электроннай пошце скінулі спасылку, парадавалася, што ў Беларусі аддаюць належнае таленту яе бацькі. Мы пагадзіліся з ёй, што варта было б ушанаваць яго памяць на Бацькаўшчыне і мемарыяльнымі знакамі, памятнымі дошкамі. Тое можна зрабіць і ў вёсцы Доўгавічы Мсціслаўскага раёна, дзе Андрэй Шашалевіч

нарадзіўся, і ў Краснаполлі (там працаваў), і ў Мінску (напрыклад, на будынку, у якім збіраліся ў 20-я гады сябры літаб’яднання “Узвышша”)... Наша пазаштатная аўтарка папрасіла па магчымасці даслаць ёй і новую кнігу. Мы звярнуліся ў выдавецтва, нашу просьбу там пачулі, адгукнуліся, і невялічкая бандэроль (кніга выйшла ў мяккім пераплёце) адправілася з рэдакцыі ў Петраздаводск. Дачка пісьменніка ўдзячна выдавецтву “Попурри” за каштоўны падарунак. Дарэчы, нам яна паведала, што перакладае раман “Запіскі Самсона Самасуя” на рускую мову. І паколькі ў ім шмат адметнай лексікі (а яркае слова пратарчака — з іх ліку...), то справа рухаецца паволь.

Між тым звернем увагу нашых чытачоў і на саму серыю “Мая беларуская кніга”, у якой выйшлі таксама іншыя адметныя творы айчыннай класікі. Адзін з распрацоўшчыкаў серыі, сябра рэдакцыйнай рады, пісьменнік Уладзімір Сіўчыкаў раскажаў нам, што складзе-

ны вялікі агульны рээстр. У ім — як “выпрабаваныя часам” паасобныя творы, так і зборнікі. Прычым і беларускамоўных, і іншамоўных твораў. Асноваю серыі сталі тамы “Тутэйшыя. Выбраныя творы” Янкі Купалы, паэма “Новая зямля” Якуба Коласа, “Пярсцёнак. Выбраныя творы” Максіма Багдановіча, апавесці “Дзве душы” і “У чым яго крыўда?” Максіма Гарэцкага, “Пінская шляхта. Выбраныя творы” Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, “Лабірынты. Выбраная проза” Вацлава Ластоўскага, “Людзі на балоце” Івана Мележа. У зручным фармаце, “па дэмакратычных коштах” у кнігарнях можна цяпер набыць “Дзікае паляванне караля Стаха” Уладзіміра Караткевіча, гістарычны раман Кастуся Тарасавы “Пагоня на Грунвальд”, прыгодніцкія апавесці Янкі Маўра “Палескія рабінзоны” і “Сын вады”, іншыя кнігі.

Для самога ж Уладзіміра ў серыі том “улюбёнец”, ён жа і “першынец” “Сіняя Світа. Казкі, легенды, паданні”. У яго ўключаны раздзел “Легендарныя казкі”, а многія тэксты ўпершыню, адмыслова для яго пераказалі, перастварылі Лявон Баршчэўскі, Крыстына Лялько, Уладзімір Ягоўдзік ды іншыя вядомыя літаратары. “Наша серыя да таго ж будзе нагадваць і самім беларусам, што яны ёсць у свеце і што літаратура нашая анікольні не горшая за іншыя еўрапейскія”, — адзначыў Уладзімір Сіўчыкаў.

ВАНДРОЎКІ

Сваім ходам у Парыж

Аляксандр Аўдзевіч з беларускага горада Ліда за два месяцы праехаў па дзесяці краінах Еўропы на хэнд-байку — ровары, што рухаецца сілаю рук. Моцнага духам земляка сустракалі ў беларускай Амбасадзе ў Парыжы.

Іна Ганчаровіч

Не здавацца ў любых абставінах! Пэўна ж, найперш такі прыклад іншым, на чым шляху сустракаюцца жыццёвыя выпрабаванні, падае інвалід-калясачнік з Ліды Аляксандр Аўдзевіч. Хоць, праўда, некаторыя скептыкі ў інтэрнэт-каментарых пра незвычайнага падарожніка часам раяць яму “заныцца сапраўднаю справаю”, уладкавацца на працу ды завесці сям’ю... А хто ж ведае ісціну? Магчыма, той шлях, які абраў ды якім упарта рухаецца Аляксандр, і ёсць для яго на сёння найгалоўны... Нядаўна СМІ абляцела вестка, што за два месяцы ён сваім ходам праехаў праз дзясяткі еўрапейскіх краін. І з Амбасады Беларусі ў Францыі нам паведамілі: 30 жніўня Амбасадар Павел Латушка сустракаўся з ім. А гэта можна лічыць, калі гаварыць моваю дыпламатаў, знакам увагі, павагі, грамадскага прызнання высокай вартасці таго, што ў напружанні сіл штодня здзяйсняе вандроўнік-беларус.

Тут варта ўдакладніць: у доўгі шлях Аляксандр адправіўся з Мінска 1 ліпеня. Пабываў ужо ў Літве, Латвіі, Эстоніі, Швецыі, Даніі, Фінляндыі, Германіі, Бельгіі, Нідэрландах. А для тых, хто лічыць такую вандроўку лёгкаю забаўкай, раім праехаць на хэнд-байку хаця б з сотню кіламетраў...

Між тым, падказвае інтэрнэт, Аляксандр Аўдзевіч — асоба ў Лідзе добра вядомая. Некалькі гадоў таму ён атрымаў траўму, стаў інвалідам, аднак жыццёвай актыўнасці не страціў. Калегі пішуць: ён узначальвае Лідскую асацыяцыю інвалідаў-калясачнікаў,

Аляксандр Аўдзевіч падарожнічае на хэнд-байку

Сустрэча з Амбасадарам Паўлам Латушкам у Парыжы

імкнецца дапамагчы ў сацадаптацыі людзям з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі. Таму і не сядзіць на месцы: то калясіў па Літве на спецыяльным веласіпедзе, то выступае на трэнінгах. Мясцовыя гарадскія ўлады разам з Аляксандрам ствараюць спецпад’ёмнікі, пандусы, сацаб’екты. У Лідзе нават адкрыўся спартыўны комплекс для людзей-інвалідаў. Прагля-

даючы фота ў сацсетках, цяжка павярыць, што гэты хлопец прыкаваны да інваліднай каляскі. Каб быць у добрай фізічнай форме, дома кожную раніцу Аляксандр пачынае з трэніроўкі. Размінае мышцы спіны і ног на розных трэнажорах. І так — кожныя тры гадзіны. А ў прамежках працуе дыстанцыйна: ён інжынер-кампутарнік. У інтэрнэце паведамляецца, што

лідчанін паспяхова займаецца праектнай працай, вядзе відэаблог, сайт invalida.by, дзе распавядае пра жыццё і праблемы інвалідаў.

Пасля падарожжа да берагоў Балтыйскага мора Аляксандр вырашыў перасекчы сваім ходам усю Еўропу. І вось ужо — Францыя. Амбасадар Павел Латушка выказаў словы падтрымкі адважнаму вандроўцу, гатоўнасць аказаць неабходнае садзейнанне пад час яго руху па тэрыторыі Францыі, Іспаніі, Партугаліі. Ну а звышмэта падарожжа такая: паказаць, што людзі з абмежаванымі магчымасцямі таксама могуць пазнаваць свет і змяняць яго да лепшага. Да таго ж Аляксандр на ўсім сваім шляху пашырае інфармацыю пра Беларусь. У кожнай краіне, праз якую праязджае, “пакідае на добры ўспамін” мясцовым жыхарам словы “Беларусь і Ліда”. У інтэрв’ю мясцовым СМІ расказвае пра нашу краіну. Дарэчы, у Парыжы гэта была французская радыёстанцыя “RFI”. І яшчэ традыцыя: грамадзяне дзяржавы, на тэрыторыі якой знаходзіцца падарожнік, пад гукі дзяржаўнага гімна мацуюць да транспартнага сродку Аляксандра Аўдзевіча свой нацыянальны сцяг.

А ці сустракае вандроўнік на шляху беларусаў? Так! І нават часта спыняецца ў іх, прычым яны цёпла і гасцінна прымаюць яго. Што ж, калі нехта з іх напіша пра такую сустрэчу, дашле фотаздымкі ў рэдакцыю — мы вернемся да тэмы. А пакуль што перададзем ў Аляксандра яшчэ Іспанія і Партугалія. І мы шчыра жадаем земляку: удалай вандроўкі, шчаслівага вяртання дадому!

ВЕСТКІ

Паэзія: прыгажосць і сіла

Зінаіда Коменская

Дзень беларускага пісьменства беларусы Швейцарыі адсвяткавалі напісаннем дыктоўкі. Для яе быў абраны верш Рыгора Барадуліна “Чалавек не ўзнікае так”.

Ужо 23-і раз у першую нядзелю верасня адзначалася дзяржаўнае свята — Дзень беларускага пісьменства. Прычым, як сведчаць і допісы ў рэдакцыю, адзначаюць яго ўжо не толькі ў Беларусі.

Пра тое, што 3 верасня Асацыяцыя беларусаў у Швейцарыі сумесна з Амбасадары Рэспублікі Беларусь у Берне арганізавала дыктоўку па беларускай мове, напісала Вольга Крук, сакратар Асацыяцыі беларусаў у Швейцарыі: belswiss.org | facebook.com/belswiss. У беларускай Амбасадзе гучаў верш Рыгора Барадуліна “Чалавек не ўзнікае так” — менавіта ён быў абраны для святачнай дыктоўкі.

Дыктоўку пісалі ў Берне

Вольга піша, што такі строгі фармат для святкавання быў зусім не выпадковы: “Дыктоўка — гэта ж адзін са спосабаў услушацца ў мову, адчуць і “памацаць” яе, прапусціць мастацкае слова праз сябе, быццам бы стварыць тэкст нанова”. А высокая, вытанчаная паэзія Рыгора Барадуліна, як палічылі ягоныя супляменнікі ў замежжы, нібыта пракладае масток да ўзаемапараўмення, да нечага вельмі блізкага і свайго, а яшчэ нясе ў сабе мудрасць і цеплыню.

Па словах Вольгі Крук, Дзень беларускага пісьменства — гэта вельмі добрая нагода для ўсіх беларусаў, якія жывуць за мяжой, засведчыць нашу роднасць і аднасць. Бо якраз дзякуючы роднаму слову магчыма адчуць, што мы — разам у звычайнай для нас моўнай плыні. А кожны, хто далучаецца да духоўнай спадчыны продкаў, якія ўзгадвалі Родную Мову, і сам дадае сваёй жывой энергіі ў высакародную справу захавання, прымнажэння беларускай культуры.

Спадзяемся, кола беларускіх суполак, якія далучаюцца да святкавання Дня беларускага пісьменства, будзе штогод павялічвацца ў розных краінах. Як вядома, на наступны год мы будзем адзначаць 500-годдзе беларускага кнігадрукавання. То хай роднае слова шырэі ідзе па ўсім свеце, сцвярджаючы сваю прыгажосць і сілу.

СВЯТА

Як ажывае класіка

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Прышлі на літаратурнае свята ў Рагачоў і Ганна з Васілём — тая самая, са знакамітага рамана Івана Мележа “Людзі на балоце”. Гімназісты з Жыткавіч Вераніка Вярэнці і Станіслаў Ільеня яркава ажывілі старонкі “Палескай хронікі”, былі надзвычай пераканаўчымі, выяўляючы тонкія пачуцці.

Беларусы — людзі адкрытыя і да прыгажосці “кветак з чужых лугоў”, як кажуць паэты. І калі на сцэну выйшаў Уладзімір Булава, гімназіст з Петрыкава, то загучалі “Беларэчанскія матывы” народнага паэта Каўказа Саліха Гуртуева. Прадсталі перад глядачамі выявы гор Каўказа, імклівая плынь ракі... Па просьбе Саліха Гуртуева паэт і перакладчык з Чачэнскай Рэспублікі Адам Ахматукаеў падарыў юнаку томик вершаў з аўтографам аўтара. Заўважу: у вершах, што гучалі на конкурсе, моладзь Гомельшчыны ўслаўляла самабытнасць роднага краю, дэманстравала павагу да лепшых літаратурных традыцый свету.

Міністр інфармацыі Лілія

Удзельнікі дыянаўнага конкурсу “Жывая класіка” ў Рагачове

Ананіч шчыра дзякавала юным чытальнікам за радысць ад сустрэчы з “Жывой класікай”, імі таленавіта прадстаўленай. Такім жа ўдзячным

да ўдзельнікаў творчага конкурсу, сваіх землякоў, быў і вядомы дзіцячы пісьменнік, галоўны рэдактар часопіса “Вясёлка” Уладзімір

Ліпскі. Жывое ўзнёслае слова лунала над старажытным святочным Рагачовам — і яму адгукаліся нашыя беларускія сэрцы.